

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Odgovorni urednik:
J a k o b D i m n i k,
učitelj v Ljubljani.

Št. 8. Ljubljana, 16. mal. travna 1894. XXXIV. leto.

Vsebina: Č.: Domača vzgoja na deželi! — Iv. Cerar: Zdravnik, skrb učitelja-bolnika. — Napovedana vojna in naša bramba. — Fr. Slanc: Praktična uporaba dr. Houdek & Hervertove prirodoslovne zbirke pri berilih za ljudske šole. — Književnost. — Listek. — Naši dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Domača vzgoja na deželi!

Najvažnejša faktorja pri vzgoji otrok sta oče in mati. Mati polaga v srce otroka svojega v njegovi najnežnejši mladosti čut za vse dobro in lepo, ona mu vceplja s poljubi svojimi ljubezen do Boga in do sobratov, ona ga uči usmiljenja do živali, ona mu tolmači pojem: moje in tvoje, ona pripravlja njegovo srce, da postane kedaj prekrasen vrt lepih čednostij, v katerem občudujemo tako radi redke te cvetke. In kako nas prešinja molitev nedolžnega deteta, ko sklepa svoji ročici, ko vpira svoji mili očesci tako verno materi v lice, ter tako ljubko otročje ponavlja besedo za besedo, kakor mu jih izreka mati. Molitev prešinja i nas: Dal Bog, da se ti zrcalo nedolžne duše tvoje nikdar ne potemni! — Resna beseda očetova pa dopolnjuje materino ljubezen pri vzgoji otrokovi, da procvitajo njegove zmožnosti od dne do dne krasnejše. To je domača vzgoja, kakoršna bi morala biti, in srečen otrok, kateremu je dal Bog tako modre starše. Često-krat pa je ravno domača vzgoja, da se Bog usmili! Posebno na deželi.

Pomanjkanje — beda zamori v tolikih družinah jedinost med možem in ženo — očetom in materjo. Mir je izginil iz hiše, ž njim pa tudi sreča in blagoslov pri vsem, osobito pri otrocih! Nikogar ni, ki bi jim blažil srce — vsaj mati in oče se zbog vednega prepira ne menita za nje, kletev prepoja čez prag vsako blagodejno besedo. Ali se potem še čudiš, če prašaš v šoli: „Kako je ime tvojemu očetu?“ „Ne

vem“. „Kako pa materi?“ „Ne vem“. „Kako pa pravijo oče materi?“ „Baba“. „Kako pa mati očetu?“ „Dedec“. — Tu, tovariš, imaš resnično — smešno na prvi hip — a v resnici jako žalostno sliko. Kaže ti občevanje možev z ženo, kaže ti vse družinsko življenje v hiši, kaže ti v posledicah vso vzgojo otroško. Sovraštvo vidi med očetom in materjo, sovraštva se vadi i on: sovraštva do bratov, do ljudij, do živalij! V hiši ne sliši družega kot kletev, zato jo ljubi tudi on. Ali se je čuditi torej, da deček devetih let pograbi sv. razpelo, je vrže na tla ter potepta? — Ali se je čuditi, da otrok, ki komaj prične šolo obiskovati, polomi ptičici obe nožici? — Oba slučaja sem imel pred leti v šoli pri učencih, katere sem komaj pred-se dobil. Tega ni storila „brezverska“ šola, to zakrivila je pomanjkljiva slaba domača vzgoja. Vsaj se učitelj bori z enakimi surovostmi v šoli vsak dan in z vsemi močmi!

Pravičnosti pogrešamo tudi tolikokrat pri učencih, in to pri istih najnižjega oddelka najbolj pogosto. Premnogokrat je tudi tu beda kriva, da brezvestni starši kar očito vadijo otroke svoje krasti. Vem za družine, v katerih se otroci prav metodično pripravljajo, da postanejo kdaj izurjeni tatje. Še večkrat pa je kriva nemarnost staršev, da ne pazijo, kaj prinese otrok z vasovanja, kaj si je morda krivičnim potem prisvojil. Ker se otroku jedenkrat posreči, mika ga to še večkrat, da si slednjič zamori ves čut pravičnosti! Kako bi bilo li to drugače mogoče, da vzame deklica premožnih staršev črtalnik ubožni deklici?

Kaj pa še-le ondi, kjer se je ugnezdilo žganjepitje! Gorje kraju — gorje mladini! Prezgodaj se ji zamoré dušne in telesne zmožnosti. Ravno ta grda razvada je povod, da si iščem duška tukaj v listu. Danes, ko to pišem, prašal sem pri popoludanskem pouku deklico: „Kje pa je bila tvoja sestra zjutraj, Knez?“ Odgovori mi: „Včeraj je bila z očetom na sejmu, pa so bili oče pijani, sta pa o polunoči domu prišla, pa je danes predolgo spala“. — Pomilovanja vreden otrok! Oče je žganjar, poznam ga, pa spravi otroka sè seboj, da mu je priča njegovih nerednostij, ga odtrgava spanju ter tako neposredno pouku. Naj povem še jeden slučaj: Pred tremi leti je bilo, ko sem — poznavajoč žganjarske razvade tukajšnjega kraja — pri popoludanskem pouku prav živo svaril učence pred žganjem, ter jim zapretil s kaznijo, če od koga zvem, da je pil žganje. Takoj drugi dan mi zatožijo dečka, ki je pil žganje. Na vprašanje, če je li res, pritrdi mi dotični deček odkritosrčno, da res. „Kje si pa dobil žganje?“ „Oče so mi ga dali?“ „Koliko so ti ga pa dali?“ „En frakelj“. „Pa si vsega spil?“ „Vsega, saj sem ga že večkrat“. „Kaj so pa rekli, ko so ti ga dali?“ „Rekli so: ná, pij fant, da boš bolj močen“. „Pa so bili oče trezni?“ „O ne, pijani“. — To je bil dvogovor, ki se je med nama razvil. Deček govoril je po vsem resnico, vsaj so bili drugi priče. Kaj naj stori učitelj v enakem

slučaji? — Kaznovati otroka? Nikakor ne, vsaj so mu žganja dali oče, od katerih je vajen prejemati vse dobro. — Še več drastičnih slučajev bi lahko naštel, pa vsaj ste jih skusili sami, tovariši! In učitelj naj tu uspešno deluje? — On naj iz piškavega oreha vzgoji zdravo drevo, ki naj razveseljuje oko potnikovo. Vsaj ni mogoče! Opazovati mora žalostnim srcem, da dobra beseda ne obrodi vselej dobrega sadu.

Domača vzgoja pa ni slaba le v revnih družinah, ona je napačna tudi v premožnejših, kjer vzgajajo otroke ne le oče in mati, ampak tudi ded in babica, dekla in hlapec — pa vsak kakor njemu ugaja, vsak po svojem kopitu. Prvi hvali, drugi graja, prvi zapeljuje, drugi odvrača, prvi tepe, drugi boža! Oj to je vzgoja — vse navskriž, da se dostikrat otrok ujezi, da bije, brca, vpije — to je dirndaj! To je za nje — to je smeh! — Ne more mi pri tej priliki iz glave bivši tukajšnji kaplan-katehet, ki je kaj rad raz leco ponavljal besede: „Mati naj bode v hiši škof, a oče papež!“ Originelno, a dobro! Nikdar naj ne sega žena možu v njegove odredbe v pričó otroka — in če bi tudi ne bile besede očetove po vsem nezmotljive. Vsaj se različni nazori zjasne pozneje med štirimi očmi. Beseda očetova naj bode v družini vselej sveta, proti katerej ne gre ugovarjati. — In kako je navadno? — Ako oče otroku kako stvar prepove, brž se oglasi mati: „Pusti mu, pusti, naj se malo poigra!“ Morda je stvar malenkostna, a otrok zapazi, da se mati zanj poteza — avtoriteta očetova je omajena. Ako pa je treba otroku šibe, že prihiti mati z vsklikom: „Ne, mojega otroka pa že ne boš tepel — kaj ga misliš ubiti?“ To pa je naravnost najhujša potuha, — očetova veljava je pokopana. Otrok se slednjič odločno upre besedi očetovi — pa tudi materini in gorjé se množi z leti.

Premehka mati ima tudi na deželi za svojega ljubljenca vse, česar si ta želi: dragih in celo nevarnih igrač, gizdave obleke, izbranih slaščic, da, celo denarja mu ne vzdržuje. S tem vadi se isti mnogih potreb, ki ga store v poznejšem življenji nezadovoljnega in nesrečnega, vadi se napuha in preziranja svojih ubožnejših tovarišev, vadi se nevoščljivosti, dà, zapravlja si sè sladšćicami celó svoje zdravje. Mati zapazi razvade otroka svojega navadno šele, ko so se že bohotno razrastle, ko je že prepozno. Potem pač toži mati: kako li, da me je Bog kaznoval s tacimi otroci, da so mi le v žalost in skrb. Sama si jih vzgojila, sama izredila, zdaj žanješ le še sad svoje setve!

Prepogosto se čuje: Kar otroci v šolo hodijo, so vsi napačni, po poti in v šoli se vsega navadijo. — Ej, da bi se le drugje ne pohujšali bolj: pri potoku, na paši itd. — V šolo navadno prihajajo posamezno, v šoli niso brez nadzorstva, odhajajo proti domu na vse strani in vsak hiti, da si prej utolaži želodec! Ne, šola ni kriva, ne! Vsaj šola le tlači, mori pogubonosne kalí, ki mu prete uničiti sree in dušo,

katerih se je navzel v domačem krogu! Šola se trudi, da polaga otroku zdrave in tečne hrane, da postane kdaj sposoben za človeško družbo. In kdaj bode spoznal priprosti narod svete namene naše šole? Bog vé!

Ć.

Zdravnik, skrb učitelja-bolnika.

Vse na svetu je spremenljivo, nič pa tako, kakor človeško zdravje. Danes še krepak in čvrst, ležiš jutri že na bolniški postelji, če ne celo na mrtvaškem odru. Dolžnost slednjega torej bodi, da skrbno paziš na svoje zdravje in se varno ogiblješ vsega, kar bi ti utegnilo škodovati. Toda naj se še tako varujemo vsacega prepriha, slednje sapice, naj se še tako dosledno ravnamo po zdravstvenih pravilih, vendar bolezní ne odidemo. Vsi smo ji podvrženi brez izjeme; slednji se ji mora pokoriti prej ali slej. Človeško življenje ima poleg vesele, tudi osorno stran, mnogo prevar, mnogo grenkosti in viharjev. Vse to močno upliva na telo in duh, izpodkopava človeku zadovoljnost in zdravje ter mu pripravlja prezgodnji grob. Namenil sem se torej v kratkih potezih naslikati žalostni položaj učitelja-bolnika, navesti vzroke, ki ga ovirajo, da ne pošlje takoj v pričetku bolezní po izvedenega zdravnika in kako bi se dale te ovire vsaj deloma odpraviti. „Največje premoženje države je življenje človeško“. Te plemenite in važne besede je govoril pokojni cesarjevič Rudolf pri otvoritvi zdravstvenega kongresa na Dunaji. To je pa tudi res. Vsa sloga, vse blagostanje, ves napredek države odvisen je edino le od zdravih, krepkih državljanov, od njihovega življenja. Če je torej človek tako nesrečen, da je izgubil najdražje svoje imetje — zdravje, kaj pa mu je storiti, da si to imetje zopet pridobi? Iskati mu je nemudoma zdravniške pomoči. Sveta dolžnost slednjega obolelega človeka in torej tudi obolelega učitelja je, da nemudoma pošlje po izvedenega zdravnika. Se pa li ravnajo po tem tudi vsi gospodje učitelji, zlasti po deželi? Ne. Kako pa to? Saj so vendar drugim svetovalci, učitelji in po najnovejšem ministrovem ukazu bodo baje tudi kos zdravnika, pa menda brez — diplome. Ko se pa sami nahajajo v tako kritičnem položaju, kakor je ravno bolezen, ne vedó, kaj jim je storiti. O dobro vedo, kje jim je iskati leka, toda gmotno stanje jim vsega ne dopušča. Učitelji na deželi, smo navadno jako oddaljeni od trgov in mest, tu pa so ravno sedeži zdravnikov. Če torej oboleli učitelj na deželi želi zdravnika, najeti mora voznika, ki ga gre iskat. To pa stane mnogo novcev, ki si jih mora učitelj-bolnik pri svoji pičli plači pritrpati ter jih žrtvovati. Zdravila so tudi draga, zdravniki pa še dražji. Ni se torej čuditi, če se oboleli učitelj na deželi brani zdravnika ter pošlje po njega še le v skrajni sili, mnogokrat celo prepozno. Videl sem pred nedav-